

- Інтерактивна технологія є однією з найефективніших у навчально-виховному процесі, оскільки базується на взаємодії та співпраці вчителя й учня, де останній виступає активним суб'єктом навчання. Відмінною рисою інтерактивної технології є використання відповідних методів і форм організації навчальної діяльності: індивідуальних, групових, колективних. Її впровадження сприяє самореалізації учнів, формуванню стійкої внутрішньої мотивації до співпраці на засадах співтворчості [10].

Отже, ефективне застосування інноваційних освітніх технологій на уроках музичного мистецтва зумовлено рівнем професійних компетенцій педагога, його обізнаністю щодо основних інноваційних технологій навчання та готовністю до їх реалізації. Водночас, упровадження таких технологій вимагає змін у навчальній діяльності учнів, орієнтації їх на самостійну творчу роботу, вміння аналізувати мистецькі явища, розкривати зміст музичних творів, творчий задум автора та виконавця.

Список використаних джерел:

1. Білозерська, Г., Добровольська, Р., Кравцова, Н., Сідорова, І. Музичні комп'ютерні технології та інтерактивні системи навчання в професійній підготовці майбутнього вчителя мистецтва. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2025. 2(5), С.60-68.
2. Василевська-Скупа Л. П., Слободиська О. А. Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до соціокультурної діяльності засобами інноваційних технологій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця, 2020. Вип. №. 57 С. 53-55.
3. Добровольська Р. О., Швець І.Б., Білозерська Г.О. Сучасні інновації в мистецькій освіті: музикотерапевтичні, театральні-педагогічні та хорові технології: монографія. Вінниця, 2025. 125 с. ^[EP]URI: <https://dspace.vspu.edu.ua/handle/123456789/16260>
4. Зузяк Т.П., Білозерська Г.О., Кравцова Н.Є., Сізова Н.С., Кравченко І.М. Технології інтегрованого полі художнього навчання майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С.30-33.
5. Кушнір, К., Білозерська, Г., & Ковальчук, В. Методика застосування інноваційних технологій навчання в диригентсько-хоровій підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2023. С. 21-27.
6. Масол Л. Художньо-педагогічні технології на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво». Харків, 2015. С. 112.
7. Онофрійчук Л.М, Червоний М.В., Лановенко Н.В., Газінська Л.В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інтегрованого навчання /*Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. Випуск 4. Київ. 2024. С. 60-66 [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024\(4\)-08](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2024(4)-08)
8. Пехота О. М. Особистісно орієнтована освіта і технології. *Наукові праці*. Т. VII. С. 28-29.
9. Сідорова І. Сучасні інноваційні технології у вокально-хоровій підготовці здобувачів музично-педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка XXI століття: нові компетентності викладача закладу вищої освіти* : збірник тез. Вінницький державний

педагогічний університеті імені Михайла Коцюбинського. Вінниця : ВДПУ, 2024. С. 100-103.

10. Kushnir K., Bilozerska H., Sidorova I., Kravtsova N., Kostenko L. Integrated professional with training of the music teacher by means of innovative artistic and pedagogical technologies. *Laplage em Revista (International)*, 2021. 543–551 pp.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.54>

Кленар М.В.

доктор педагогічних наук, професор
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Растригіна А.М.

доктор педагогічних наук, професор
Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка

УКРАЇНСЬКА ПІСЕННА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація. У статті розглядається українська пісенна культура як чинник формування національної ідентичності та духовної єдності суспільства. Доведено, що народна пісня є носієм історичної пам'яті, моральних та естетичних цінностей, а також ефективним засобом патріотичного виховання. Проаналізовано її функції – від збереження культурної спадщини до ролі культурної дипломатії та інтеграції у сучасні музичні практики. Наголошено на важливості популяризації народнопісенної спадщини в освіті, мистецтві та медіа.

Ключові слова: українська пісенна культура, національна ідентичність, духовна спадщина, історична пам'ять, культурна дипломатія, патріотичне виховання.

Abstract. The article examines Ukrainian song culture as a factor in the formation of national identity and the spiritual unity of society. It is demonstrated that folk songs serve as carriers of historical memory, moral and aesthetic values, and are also an effective means of patriotic education. Their functions are analyzed – from preserving cultural heritage to playing a role in cultural diplomacy and integration into contemporary musical practices. The importance of promoting folk song heritage in education, the arts, and the media is emphasized.

Keywords: Ukrainian song culture, national identity, spiritual heritage, historical memory, cultural diplomacy, patriotic education.

Українська пісенна культура є фундаментальним компонентом духовної та соціокультурної спадщини нації, яка протягом століть виконувала функцію не лише естетичного самовираження, але й механізму формування національної ідентичності, історичної пам'яті та культурної самосвідомості. Народна пісня виступає як інтегральний код культурної традиції, що акумулює естетичні, моральні, філософські та світоглядні цінності українського народу, і відображає соціальні, економічні та духовні реалії різних історичних епох. У цьому контексті пісня виступає не лише як

мистецький феномен, а й як важливий інструмент соціальної пам'яті та міжпоколінного культурного трансферу.

Сучасні соціокультурні трансформації, зокрема процеси глобалізації, інтернаціоналізації культурного простору та вплив мас-медіа, створюють нові виклики для збереження автентичності української пісенної традиції. Молоде покоління дедалі частіше сприймає універсальні форми музичного контенту, що загрожує поступовою деструкцією національної пісенної спадщини. Водночас, ці ж трансформації відкривають потенційні можливості для її актуалізації та інтеграції у сучасні освітні, медіа- та культурні практики, орієнтовані на формування патріотичної свідомості, духовного розвитку та культурної компетентності учнів.

Основна науково-педагогічна проблема полягає у забезпеченні ефективних стратегій збереження, популяризації та адаптації автентичних форм української пісенної культури до умов сучасного культурного та освітнього середовища. Вирішення цієї проблеми є критично важливим для реалізації державної культурної політики, розробки інтегрованих освітніх програм, формування інноваційних медіа-ресурсів та впровадження міжкультурних проектів у навчальний процес. Ігнорування даного аспекту може призвести до втрати значущих елементів національної культурної спадщини та ослаблення механізмів формування національної ідентичності та духовності майбутніх поколінь.

У науково-педагогічному вимірі актуальність дослідження української пісенної культури полягає у необхідності комплексного вивчення її історико-етнографічних засад, сучасних трансформацій та можливостей інтеграції в освітній процес початкової та середньої школи. Це дозволяє не лише забезпечити збереження традицій, а й створити умови для їх органічного розвитку в умовах глобалізованого культурного середовища, сприяючи формуванню культурної компетентності, патріотизму та соціальної адаптованості молодого покоління.

Дослідження М. Грушевського [1] визначає народну пісню як «живу енциклопедію духовного життя народу», що включає історію, мораль та поетичну фантазію. О. Смоляк [2] підкреслює, що пісня в українській культурі виступає не лише мистецьким феноменом, а й засобом збереження історичної правди про народ та його минуле. Н. Герасименко [3] зазначає, що залучення дітей та молоді до народнопісенної творчості формує емоційний зв'язок із Батьківщиною та національною культурою. І. Хланта [4] наголошує на необхідності повернення до автентичних форм фольклору для відродження справжньої національної ідентичності.

Сучасні дослідження вказують на важливість інтеграції народнопісенної спадщини у педагогічну практику, мистецькі проекти та культурну дипломатію. У міжнародному контексті прикладом успішної репрезентації

української пісенної традиції є обробка М. Леонтовича «Щедрик», відома у світі як *Carol of the Bells* [5].

Українська народна пісня протягом багатовікової історії виконувала надзвичайно важливу роль у житті суспільства, зберігаючи духовний досвід поколінь, об'єднуючи громади та утверджуючи національні ідеали. Вона виступала своєрідним духовним щитом у періоди колоніальної залежності, воєнних конфліктів та культурних заборон, допомагаючи українцям зберігати внутрішню цілісність і самобутність. Пісня не лише передавала емоційні переживання та почуття любові до рідної землі, але й відображала поетичність мислення, прагнення до свободи, справедливості та гідності. Через пісню народ формував моральні й етичні орієнтири, закріплював культурні традиції та передавав їх наступним поколінням.

Жанрове різноманіття українських пісень свідчить про багатогранність духовного світу українців. Календарно-обрядові пісні, такі як колядки та щедрівки, відображають взаємозв'язок людини з природою, циклічність життя та віру в гармонію світу. Весільні пісні несуть у собі морально-етичні засади родинного життя, виховують повагу до родини, традицій та обов'язків перед громадою. Козацькі пісні, наприклад «Їхав козак за Дунай», формують героїчний образ захисника Вітчизни, підкреслюючи мужність, відвагу та патріотизм. Історичні та ліричні твори, такі як «Ой на горі та й жінці жнуть» або «Ой у лузі червона калина», виконують роль своєрідних документів епохи, зберігаючи колективну пам'ять про боротьбу, надію на відродження державності та духовну силу народу.

У сучасному освітньому контексті українська народна пісня стає потужним інструментом патріотичного та морально-етичного виховання молоді. Інтеграція пісень у навчальні програми музичного мистецтва початкової школи не лише сприяє розвитку музичних здібностей і ритмічної чутливості дітей, але й формує емоційну чутливість, розвиває естетичне сприйняття та національну самосвідомість [3]. Виконання пісень у колективі, а також аналіз їх змісту та символіки допомагає дітям усвідомлювати цінності української культури, повагу до традицій та важливість історичної пам'яті.

Крім внутрішньої освітньо-виховної функції, українська пісня виконує значну роль у міжкультурній комунікації та культурній дипломатії. Виконання народних творів знаними колективами, такими як «Думка», «Пікардійська терція» чи «Київська камерата», презентує Україну як державу з багатою історико-культурною спадщиною, демонструючи її мистецький потенціал на міжнародній арені. Сучасні виконавці, зокрема DakhaBrakha, Kozak System, Go_A та ONUKA, переосмислюють традиційні мотиви через сучасні музичні експерименти, поєднуючи автентичне звучання з електронними, джазовими та рок-елементами. Завдяки цьому народна пісня